

Bibliotecile suedeze: privire din interior

Rodica POPOVSCHI,
Catedra Biblioteconomie și
Asistență Informațională, USM

Stagierea la Școala de Biblioteconomie (Colegiul Universitar din Boras, Suedia), în cadrul proiectului de schimb de profesori și studenți finanțat de programul Linnaeus Palme, mi-a permis, mie și celor două studente participante în proiect, să ne familiarizăm cu activitatea bibliotecilor suedeze.

Suedia are un sistem bibliotecar dezvoltat, mai mulți autori străini remarcând că această țară posedă din abundență biblioteci excelente de diferite tipuri și niveluri¹. Cele mai importante segmente ale Sistemului Suedez de Biblioteci le constituie bibliotecile publice, bibliotecile academice (*voi folosi acest termen pentru a desemna bibliotecile universitare și științifice*) și bibliotecile companiilor din sectorul privat. De aceea, în cadrul cursului sus-numit ni s-a oferit oportunitatea de a examina trei cazuri particulare, fiecare dintre ele reprezentând unul dintre aceste segmente – Biblioteca Colegiului Universitar din Boras, Biblioteca Publică din Boras și Biblioteca companiei farmaceutice AstraZeneca, în scopul stabilirii modalității în care diferite tipuri de biblioteci activează și coexistă.

Biblioteca Colegiului Universitar din Boras. Această bibliotecă a fost cazul pe care am încercat să ne bazăm înțelegerea modului în care funcționează bibliotecile academice. Sistemul bibliotecilor academice din Suedia constă din aproximativ 50 de biblioteci, inclusiv Biblioteca Regală, bibliotecile universităților și colegiilor universitare, precum și câteva biblioteci științifice speciale. În acest context biblioteca Colegiului Universitar din Boras este un caz care prezintă interes deosebit, deoarece din Colegiu face parte și Școala Suedeză de Biblioteconomie și Știința Informării (una dintre cele mai importante instituții de instruire a bibliotecarilor și specialiștilor în dome-

niul informării), așa că de la început biblioteca a fost concepută ca un model pentru studenții de la biblioteconomie – aici trebuiau să învețe cum să organizeze o bibliotecă și se pare că a rămas un model pînă în prezent.

Dat fiind că biblioteca universitară are menirea de a susține procesul de învățămînt și cercetare și cum procesul de învățare este perceput ca unul foarte activ pentru studenți în această țară, rolul pregnant al acestui tip de bibliotecă este de a asigura accesul la diferite tipuri de resurse. În cazul Bibliotecii Colegiului Universitar din Boras, bugetul fiind același pentru ultimii trei ani, iar necesitățile și cererile utilizatorilor fiind tot mai complexe, s-a încercat soluționarea situației prin găsirea unui echilibru între achiziția resurselor în format tradițional și electronic (dacă în anul 1999 doar 22% din revistele abonate erau în format electronic, apoi în 2002 cota lor a crescut la 44%). Abonarea la revistele electronice face posibilă accesarea a 6.000 de reviste (studenții colegiului avînd posibilitatea de a le accesa nu numai din bibliotecă, dar și de la orice terminal, prin intermediul paginii Web a bibliotecii, fiecare student posedînd un număr de identificare și o parolă, prin care confirmă ca are dreptul de acces la aceste resurse). Biblioteca oferă accesul la peste 70 de baze de date (bibliografice și full-text). Colecția de cărți electronice biblioteca o califică drept fiind într-o fază incipientă.

Completarea colecțiilor se bazează

pe cererile utilizatorilor și pe o excelentă comunicare cu toate instituțiile care fac parte din Colegiul Universitar (instituțiile ar fi echivalente cu facultățile în cadrul instituțiilor noastre de învățămînt superior). Modalitatea construirii colecțiilor bibliotecii prin găsirea echilibrului între documentele în format tradițional și alte forme noi este o formă de adaptare la noile cerințe ale mediului academic și ale comunicării științifice.

Gama de servicii în această bibliotecă este foarte diversificată: pe lângă accesul la colecția de cărți și reviste tipărite, biblioteca asigură studenților și cadrului didactic accesul on-line la diferite resurse electronice (cărți și reviste electronice, catalogul electronic, enciclopedii, baze de date bibliografice și full-text), posibilitatea de a comanda copii de articole din anumite reviste care nu se află în colecția bibliotecii, iar uneori nici în țară. Personalul bibliotecii este mereu preocupat de necesitățile studenților care își efectuează studiile la distanță, asigurându-le diferite servicii. În acest context, biblioteca Colegiului devine mai mult un punct de acces la diferite resurse, decît un loc fizic, unde utilizatorii pot consulta anumite publicații doar vizitîndu-le. Biblioteca tinde spre ceea ce numim bibliotecă a viitorului, încercînd să-și depășească hotarele fizice. Un alt argument în favoarea acestei afirmații ar fi și proiectul în care sunt implicați bibliotecarii din bibliotecă respectivă, ca și alte biblioteci suedeze, proiect numit "Bibliotecarul la datorie", care are menirea de a șterge distanța dintre utilizator și bibliotecar, oferind beneficiarului o asistență la distanță prin intermediul calculatorului, în regim de chat.

Un alt aspect care merită să fie menționat este preocuparea (reală, nu afișată) pentru competențele informaționale ale utilizatorilor bibliotecii. Instruirea beneficiarilor a devenit o prioritate, un departament întreg al bibliotecii avînd funcția de instruire a beneficiarilor. Misiunea lor este de a-i ghida pe beneficiari în resursele exis-

tente și de a-i înarma cu abilități de regăsire, evaluare și utilizare a resurselor informaționale. Preocuparea bibliotecarilor pentru diversificarea formelor de instruire este remarcabilă. Experiența Bibliotecii Colegiului Universitar din Boras demonstrează că conceptul de "information literacy" (cultură informațională), atît de discutat astăzi, nu este doar un termen nou pentru activitatea de instruire bibliografică a utilizatorilor². Este mai degrabă o viziune nouă asupra instruirii utilizatorilor și o provocare pentru bibliotecă. Deși din discuțiile cu bibliotecarii am aflat că o mare parte dintre ei au ales cariera de bibliotecar anume din cauza că le place mediul academic dar nu doreau să devină învățători, în noile condiții s-au pomenit în acest rol pe care l-au evitat și pare să le placă. Prezentările pe care le fac în fața studenților sunt structurate, clare și interesante, deci se pare că fac față cu succes noilor provocări.

Impresionantă este și capacitatea de cooperare între bibliotecile de acest tip. Responsabilitatea de coordonare a activității bibliotecilor universitare și științifice îi revine Bibliotecii Regale. Unul dintre cele mai mari proiecte de coordonare este catalogul național LIBRIS, la care participă 33 de biblioteci: inclusiv Biblioteca Colegiului Universitar din Boras. Acest proiect are un impact major asupra procesului de catalogare. Deși a fost conceput ca un instrument pentru bibliotecari, la momentul actual are o utilitate mare și pentru utilizatori. O altă manifestare a colaborării strînse este și sistemul de împrumut interbibliotecar, care funcționează extrem de intens.

Biblioteca Publică din Boras. Practica la această bibliotecă ne-a oferit posibilitatea de a ne convinge că bibliotecile academice și bibliotecile publice reprezintă, de fapt, două lumi diferite. Deoarece misiunea unei biblioteci publice este diferită de cea a unei biblioteci academice, la fel sunt și colecțiile, și serviciile. În Suedia bibliotecile publice sunt văzute ca un instrument al politicii publice educaționale și

constituie o parte integrală a procesului de democratizare³. Astfel misiunea bibliotecii publice este de a contribui la integrarea socială a diferitelor segmente ale comunității: copii, persoane de vîrsta a treia, imigranți, persoane cu dizabilități ș.a. - spre care biblioteca își orientează serviciile.

Serviciile pentru copii sunt variate și tind să educe un viitor adult – utilizator al serviciilor de bibliotecă. Această încercare de a educa este vizibilă chiar și în modul de organizare a colecțiilor. Tradiția de a dăruia fiecărui nou-născut din comunitate o carte, poate fi și ea privită ca o modalitate de educare a viitorului utilizator.

Serviciile pentru persoanele cu dizabilități sunt proiectate în așa fel încît să le asigure accesul la documentele și serviciile bibliotecii în modul cel mai convenabil pentru ei.

Preocuparea pentru imigranți se manifestă chiar în politica de achiziții - în anul 2002 în bibliotecă puteau fi consultate cărți și reviste în peste 35 limbi, inclusiv în română. (Surpriza noastră a fost să găsim la Biblioteca Publică din Goteborg o carte a lui Grigore Vieru).

Conceptul de "învățare pe durata întregii vieți" pare să influențeze mult activitatea bibliotecilor suedeze, creînd spații pentru cei care învață, neavînd statutul oficial de studenți.

Impresionant este și modul în care biblioteca încearcă să "ajungă" la diferite segmente ale comunității, elaborînd un sistem de servire a persoanelor de vîrsta a treia care nu au posibilitatea să viziteze biblioteca, a persoanelor din închisori, de deservire la locurile de muncă (fabrici, alte unități economice, departamentul de pompieri etc.). Biblioteca are și un sistem dezvoltat de filiale.

Referitor la cooperare, ea se manifestă atît la nivel de rețea (biblioteca publică și filialele ei, bibliotecile școlare și gimnaziale), cît și cu alte biblioteci publice. Ca și în cazul bibliotecilor academice, bibliotecile publice din Suedia au și ele un catalog comun – BURK, care cuprinde peste 2 mln de

înregistrări. În Suedia există o organizație, numită BTJ, care asigură anumite servicii bibliotecilor publice în mod centralizat. Menirea BTJ este de a contribui la o dezvoltare rațională a serviciilor și activităților de bibliotecă. Împrumutul interbibliotecar în cadrul rețelei bibliotecilor publice este la fel foarte bine organizat. În ceea ce privește structura organizațională a bibliotecii, ea se bazează pe echipe, activitatea fiecăreia fiind orientată spre un anumit tip de servicii (proiecte). Funcția liderului de echipă este de a coordona activitatea echipei. Nu există o structură ierarhică foarte rigidă.

Biblioteca AstraZeneca (Molndal).

Am menționat că bibliotecile companiilor sunt și ele considerate o parte a sistemului suedez de biblioteci, dar în presa suedeză de specialitate nu se rezervă prea mult spațiu descrierii activității acestui tip de biblioteci. De obicei companiile mari (gen Volvo, de exemplu) au biblioteci foarte bune, dar ele sunt închise pentru publicul din afara companiei. Acest lucru este cauzat în mare parte și de faptul că bibliotecile în asemenea cazuri susțin activitatea departamentelor de cercetare, căzînd sub incidența politicii de securitate a companiilor respective. În acest context, vizita la Biblioteca AstraZeneca (una dintre marile companii farmaceutice) a fost o oportunitate de a ne familiariza cu specificul activității acestui tip de bibliotecă. Evident, colecția bibliotecii date poartă un caracter foarte specializat. Achizițiile sunt făcute la sugestia și comenzile utilizatorilor (specialiștii, cercetătorii din cadrul companiei). Printre serviciile pe care le prestează biblioteca sunt: accesul la cărți și reviste în format tradițional, dar și la resurse electronice - reviste, cărți, baze de date în domeniul medicinei, biologiei, farmaciei (inclusiv o bază de date "Planet", care conține înregistrări privind toate produsele companiei), accesibile prin site-ul companiei. De asemenea, funcționează un sistem de cerere a documentelor, care permite de a face comandă a copiilor articolelor (din reviste care nu se

află în colecția bibliotecii), în baza unui acord cu Biblioteca Britanică.

Ca și în cazul bibliotecilor academice, bibliotecile companiilor tind să devină mai mult un punct de acces la resursele informaționale, decît un loc fizic, care trebuie vizitat pentru a obține un document.

Cooperarea e foarte puternică la nivel de rețea internă. Compania fiind foarte mare, este dispersată în țară. De ex., biblioteca din Molndal, pe care am vizitat-o, este doar una dintre cele opt, cite există în cadrul companiei. Cooperarea dintre ele le permite abonarea la peste 5.000 de reviste electronice. Funcționează și împrumutul interbibliotecar tradițional, în cadrul rețelei interne.

Una dintre problemele cu care se confruntă bibliotecarii este perceperea minimalizată a valorii bibliotecii în cadrul companiei (problemă cu care nu se confruntă bibliotecile academice). Bibliotecarii consideră drept o prioritate să elaboreze anumite campanii pentru a-și mări vizibilitatea în cadrul companiei.

Concluzii. Informația, experiența și impresiile obținute pe durata examinării acestor trei cazuri particulare au devenit un suport pentru următoarele concluzii:

1. Sistemul suedez de Biblioteci este dezvoltat și eficient, atît datorită bogatelor tradiții existente în domeniu, cît și influenței unor factori externi. Bibliotecile sunt niște sisteme deschise și vulnerabile, în cazul Suediei acești factori externi fiind benefici pentru biblioteci. În primul rînd, putem vorbi despre influența benefică a factorilor politici, la nivel de stat biblioteca fiind recunoscută drept instituție foarte importantă. Se recunoaște importanța și valoarea bibliotecilor prin diferite acte legislative, dar și la nivel real, guvernul este preocupat de condițiile de lectură din țară, în politica culturală a țării bibliotecile sunt incluse ca instrumente esențiale. În al doilea rînd, putem vorbi despre influența tehnologiilor informaționale noi. Suedia es-

te o țară foarte avansată în acest sens, tehnologiile noi fiind aplicate în toate sferile de activitate umană: bibliotecile implementează anumite tehnologii considerate moderne încă din anii 1970; 90% din populația țării are acces la calculator (conform unui sondaj la nivel național, din 2002), majoritatea are acces la Internet, ceea ce creează exigențe noi față de organizațiile informaționale și bibliotecile au fost nevoite să se adapteze la aceste cerințe noi, modernizîndu-și în permanență activitatea. În al treilea rînd, putem vorbi despre influența unor factori demografici și culturali – locuitorii Suediei, conform unor studii sociologice internaționale au un nivel de instruire înalt, ceea ce mărește intensitatea utilizării bibliotecilor. Conceptul de “învățare pe durata întregii vieți” (life long learning) este în Suedia o realitate, ceea ce iarăși duce la utilizarea mai intensă a resurselor bibliotecare, astfel încît valoarea bibliotecilor devine și mai evidentă. Din păcate, anumiți factori demografici au (sau vor avea) un impact negativ asupra bibliotecilor – descreșterea numărului populației va duce la micșorarea bugetelor locale, iar filialele bibliotecilor vor avea de suportat consecințele. Astfel, nu în ultimul rînd, trebuie menționați și factorii economici. Pe de o parte, Suedia se bucură de o faimă bine meritată datorită investițiilor sale generoase în sectorul public – inclusiv învățămînt, lectură și biblioteci. Pe de altă parte, filialele și bibliotecile mici se confruntă cu problema micșorării bugetelor.

2. Conceptele ca “centralizare”, “cooperare”, “integrare” par a fi extrem de importante pentru activitatea bibliotecilor suedeze, fapt care generează eficiența lor impresionantă. Am menționat în articol cataloagele LIBRIS și BURK, ca exemple de cooperare între bibliotecile de anumite tipuri. Colaborarea merge mai departe, a fost lansat un nou proiect - Bibliotek.se – o interfață unificată a

celor două cataloage, pentru a scuti beneficiarii de eforturile de a căuta în două cataloage pentru a localiza anumite resurse. Proiectul este coordonat de Biblioteca Regală (din partea bibliotecilor academice) și BTJ, organizație sub egida Asociației Bibliotecare Suedeze (din partea bibliotecilor publice). Alt exemplu de cooperare ni-l oferă sistemul foarte eficient de împrumut interbibliotecar.

3. Bibliotecile suedeze de diferit tip sunt orientate spre utilizatorul real, nu declarat. "Beneficiarii fac bibliotecă" - e un fapt recunoscut de toți

bibliotecarii. O altă fațetă a acestei orientări spre beneficiari o constituie și preocuparea pentru instruirea beneficiarilor.

Am făcut o încercare de a sistematiza impresiile adunate pe durata cursului nostru practic. Multe impresii și emoții pe care le-am avut rămân în afara acestui articol; mai rămâne recunoștința pentru amabilitatea și bunăvoința cu care am fost tratați în aceste biblioteci, unde ne-am simțit "regi" în calitate de utilizatori și colegi respectați în calitate de "practicanți".

¹ Glasgow, E. Libraries in Sweden // Library Review. - Vol.51, Nr.6. - P. 301

² Thorhauge, J. Information literacy - old wine in new bottles or a new field for librarians? // Scandinavian Public Library Quarterly. - 2003. - Nr. 1. - P.3

³ Lidman, T. Libraries in Sweden / Swedish Institute - 1991.

CULTURĂ GENERALĂ

Recitindu-l pe I. Kant

(280 de ani de la naștere)

Dumitru IOANIDE,
Centrul Academic Eminescu

"Kant și-a pus viața în paranteze, de dragul soperii, el și-a impus această liberă constrângere de sine, nu conform datoriei, ci din datorie, dintr-o datorie lăuntrică și absolută, izvorită din propria sa rațiune(...). El și-a înlocuit nu atât viața prin gândire cât a conceput gândirea ca singura viață posibilă și cu adevărat demnă".

Ion Ianoși

Immanuel KANT (1724 - 1804), filozof german. Prof. univ. la Konisberg. Întemeietorul filozofiei clasice germane.

A elaborat, independent de Laplace, o ipoteză cosmologică evoluționistă (*Istoria generală a naturii și teoria cerului*). Sistemul filozofic al lui Kant (idealismul transcendențial) este expus în *Critica rațiunii pure* (teoria cunoașterii), *Critica rațiunii practice* (etica) și *Critica puterii de judecată* (estetica și teoria finalității).

Investigând procesul cunoașterii, Kant consideră că necesitatea și universalitatea judecăților științifice provin din formele apriorice ale sensibilității (spațiul și timpul) și din categoriile apriorice ale intelectului (substanța, cauzalitatea ș.a.). Intelectul uman nu poate accede la cunoașterea "lucrurilor în sine", ci numai a "fenomenelor".

Etica lui Kant se edifică pe ideea categoricului imperati, a datoriei, care se împlinește pe terenul opozițiilor dintre imperiul ideal al scopurilor și realitatea empirică, iar estetica definește autonomia și universalitatea fenomenelor ar